

BLÄNKET

Informationsblad för medlemmar i Svenska Fyrsällskapet 1999:2. Årg 3

Adress:

Svenska Fyrsällskapet

c/o Esbjörn Hillberg

Donsö backe 16

430 82 Donsö

Tel. 031-97 21 48

Fax. 031-97 06 23

e-post:

esbjorn.hillberg@swipnet.se

Hemsida: www.fyr.org

Redaktör: Dan Thunman.

Eksoppsvägen 29.

756 46 Uppsala.

Nästa manusstopp:

15 mars 2000.

ISSN 1404-3262

OMSLAGSBILD:

*Delar av Lotsverkets fyrtställning
på Johanneberg vid Göteborgs-
utställningen 1923.*

Källa: Riksarkivet.

BLÄNKET

1999:2

*Författarna är själva
ansvariga för artiklarnas
innehåll och bilder.*

Innehåll

Ordförandes sektor	2
Esbjörn Hillberg	
Fyren utan själ	4
Johnny Söderlund	
Brämön	6
Tore Olsson	
Tankar utanför Hanös fyrvaktarehus	10
Ove Johnsson	
”Fyrön” Ile d’Ouessant.....	12
Annika Fransén	
Fyrplatsen Fjuk i Vättern	13
Göran Sundström	
Rapport från den pågående fyrintenteringen	15
Dan Thunman	
Föreningsmöten, utflykter och kommande träffar	16
Esbjörn Hillberg	
Fyrseminarium i Norge	18
Dan Thunman	
Ny fyr litteratur	18
Esbjörn Hillberg	
Klubbtröjor, m. m.	20
Esbjörn Hillberg	
Upprop – Rädda våra minnen från de bemannade fyrplatsernas och fryskeppens tid!!!	20
Dan Thunman	
Tävling i ”fyrbak”	21
Lena Samuelsson	
Smått och gott / Kontakter sökes	23
Esbjörn Hillberg	
Vår nya kassör Joakim Agby	23

Annonser: Svenska Fyrrar av Fotograf Magnus Rietz
Sjöfartsverkets nya hemsida

Ordförandes sektor

Esbjörn Hillberg

Sommaren är nog över här ute på ön nu och badandet slut, men vilken sommar! Kanske upplever man den starkare när man har förmånen att bo året runt på en ö och därmed lägga märke till vådrets alla skiftningar i havsbandet. Den här sommaren har jag dessutom besökt en stor del av övriga Sveriges skärgård, allt i från gränsen mot Finland vid Haparanda till gränsen mot Norge på västkusten. Anledningen till detta är i viss mån Fyrbesökshandboken.

När man skriver en bok om fyrar är det alltid en fördel att ha sett fyren i fråga och fotograferat den till hjälp för minnet. Jag fick därför sent i våras för mig att vi i samband med vårt årliga midsommarfirande i Söderhamns skärgård skulle passa på och besöka Norrlands fyrar under ett par veckor. Sammanlagt körde jag och Ulla 4500 kilometer med alla avvikelser mellan Göteborg och Övertorneå. Ganska långt men vilken underbar upplevelse. På vägen upp började vi med att besöka tre fyrar i Vättern nämligen: Gränna hamnfyr, Hästholmen och Vadstena hamnfyr. Därefter skulle vi på kalas i Stockholm och passade då på att åka ut till Landsort, Korsö, Grönskär och Eggegrund. Sedan tog vi ett stort hopp upp till den riktiga Norrlandskusten och besökte i ordning: Skags Udde, Gråklubben (ön där Skags fyr var belägen tidigare), Fjärdgrund, Holmögadd, Rataskär, Bjuröklubb, Gåsören, Jävre (där Skags gamla fyr numera står samt även den plats där man byggde de flesta kassunfyrarna), Rödkallen, Malören, Pite-Rönnskär, Stora Fjäderägg och Bergudden.

Utän all hjälp från er hade vår fyrresa inte blivit vad den blev. Därför vårt mycket stora tack till: Roland + Ingrid, Björn, Erik + Gunilla, Stig, Håkan, Peter, Harry, Jan-Åke, Gunnar, Bertil, Krister, Lars, Göran, Ove, Ivar + Ella, Sven, Sven-Gunnar, Sture, Tore, Pentti, Lars-Göran, Mikael, Börje, Göran, Evert + Ulla, Tage och

Malörens fyrplats.

Foto: Esbjörn Hillberg

Lennart. Jag hoppas verkligen att jag inte har glömt någon i min lista. Resultatet av resan blev oförglömliga upplevelser och synintryck, 350 fotografier (vissa finns utlagda på vår hemsida) och många stora och små ändringar och kompletteringar i vår fyrbesökshandbok.

Efter denna underbara resa hade sommaren egentligen bara börjat då vi var tillbaka på Donsö redan i slutet av juni. Under juli besökte vi tillsammans med Danne några västkustfyrar såsom: Hallands Väderö, Haken och andra fyrar på Hven, Tistlarna, Vinga, Böttö, Gäveskår, Hällö, m.fl. Därefter i slutet av augusti tillbringade Harry Sellmann och jag några dagar på Gotland hos Magnus Rietz. Återigen fyrar men nu tillsammans med Magnus som helst fotograferar fyrar på nätterna när man kan se fyrlyuset och som därför inte ville låta Harry och mig sova. Vi besökte Hoburg, Faludden, Stenkyrkehuk, När, Stora Karlsö och slutligen den fantastiska Östergarnsholm med sina två tända och två släckta fyrar.

Det festliga med fyrresor är att nästan vem som helst kan göra det samma. Man har också mycket stor nytta av all information i Fyrbesökshandboken när man är ute och reser. Dessutom kan man träffa många medlemmar och få massvis med nya vänner. Sist men inte minst lär man sig mer och mer om våra vackra fyrar samtidigt som man kan njuta av Sveriges underbart vackra kust. Däremot är det mycket svårt att utse sin favorit fyr. Om jag skulle sticka ut huvudet och nämna några av mina favoriter skulle de, utan inbördes rangordning, vara: Grönskår, Malören, Nidingen, Pite-Rönnskär, Örskår och Östergarn men jag har inte ännu sett alla Sveriges fyrar i verkligheten. Det är så många saker som gör en fyr speciell nämligen fyren och i vilket skick den är, fyrens linser och annan utrustning, dess omgivning och var den är belägen samt de människor som man upplever fyren tillsammans med. Vissa saker kan man inte heller mäta eller jämföra då det är personliga uppfattningar och tankar.

Slutligen vill jag bara nämna ett par ord om vår förening. Uppmuntrande nog fortsätter vi vår goda tillväxt och vi har ingen aning om hur stora vi kommer att bli. Det är emellertid troligt att vi med nuvarande ökning inom något år måste försöka starta programgrupper och kanske senare också kretsstyrelser i olika delar av vårt land. Arbetet måste fördelas på fler personer dels för att avlasta styrelsen och dels för att vi inte skall bli beroende av ett fåtal personer och därigenom äventyra vår framtid. Jag skulle därför uppskatta om du vill ringa mig med dina synpunkter/idéer och tala om ifall du har chans att hjälpa till med något i vår verksamhet som du tycker verkar vara trevligt. Som du ser på ett annat ställe här i Blänket har flera av oss deltagit i Norsk Fyrhistorisk Förenings landsmöte i Ålesund i början av september. Jag tror och hoppas att de nya kontakter vi fick på mötet kan berika vår verksamhet. Kanske kan vi gemensamt anordna en Nordisk fyrkonferens om några år. Så vill jag till slut nämna att jag med mycket stor förväntan ser fram emot Dannes fyrinventeringsrapport som förhoppningsvis kommer att bli en start på ett bevarandeprogram för svenska fyrar. Som du ser är det mycket på gång och vi i styrelsen behöver därför all hjälp som du kan erbjuda.

Fyren utan själ

Johnny Söderlund

Vad sägs om att åka lin- och bergbana till en fyr? En fyr som inte är avsedd att leda sjöfarten utan endast för att locka besökare till bl.a. en magnifik utställning om fyrar och fyrteknik. Dessutom bli mött av två artiga och kunniga fyrvaktare som villigt svarar på alla Dina frågor. Denna möjlighet fick i alla fall de 5,2 miljoner (!) besökarna till Göteborgsutställningen den 8 maj – 30 september 1923.

När idén till fyrbygget och fyrutställningen på utställningsområdet lanserades beskrev Göteborgs-Tidningen det hela som en "lysande idé". Som medlem i Svenska Fyrsällskapet, som bildades nästan på dagen 73 år efter utställningens öppnande, kan man bara instämma och hoppas att vi snart får en värdig permanent efterföljare i form av ett fyrmuseum!

Göteborgsutställningen anordnades dels för att fira Göteborgs 300-årsjubileum, dels för att visa upp Göteborg och Sverige som ett modernt industrisamhälle, som också visste att ta vara på konst och kultur. Göteborgs-Tidningen ansåg att Göteborgsutställningen lyckats förena det vackra och det nyttiga till en organisk enhet.

Om detta var målet så var Lotsstyrelsens utställning en fullträff. Totalt disponerade man ca 300 kvm som hade utnyttjats för att visa upp all den teknik som funnits och då fanns för att trygga sjöfarten utmed Sveriges kuster. Polerad mäs-

Såväl äldre som moderna fyrapparater visades på utställningen.

Källa: Riksarkivet

sing, kristallinser och fyrmodeller glänste ikapp och förenade det sköna med snillrik teknik och säkerhet. Kanske är det denna förening som är ett av skälen till att fyrar är ett så spännande och intressant ämne?

I entrérummet hade längs en av väggarna monterats upp sjökort och ritningar utvisande fyrarnas läge och utseende runt den svenska kusten. Det mesta var originalritningar och den som någon gång besökt Riksarkivet och sett de handkolorerade ritningarna i Lotsstyrelsens arkiv inser att denna del samtidigt måste ha varit en konstutställning av hög klass.

Vidare fanns inte mindre än fem modeller i storleken ca 1,5x1,5 meter av fyrplatserna Nidingen, Vinga, Pater Noster, Tistlarna och Dämman. Dessutom en modell av Göteborgs inlopp på 3x5 meter samt modeller av Böttö fyrplats och Vinga lotsplats. I mitten tronade en skalenlig 1,5 meter hög modell av Understens fyr.

Nästa avdelning innehöll fyrmodeller, bl. a. en vippfyr, Heidenstamsfyren Pater Noster och Holmögadd stenkolsfyr. Vidare visades mängder av fyrapparater, t.ex. omgående spegelfyrapparater som stått på Holmögadd, Svartklubben och Dämman, en omgående linsapparat av 4:e ordningen från Gotska Sandön, fyr-lampor med två resp. tre veckor, en fransk auerljuslampa för förgasad fotogen samt en luxlampa som använts vid Godnatts fyr.

En av avdelningarna upptog mistsignaler och här återfanns allt från den Engströmska bakladdningskanonen till mistmaskiner från Måseskär och Simpna-skubb.

Höjdpunkten lär dock ha varit fyren i naturlig storlek uppe på Johanneberg ovanför Näckros-dammen. Man kom dit via en bergbana och utanför fyren mötte två framladdningskanoner. Förutom den stora fyren fanns också en lägre, modern Agafyr samt en ledfyr uppbyggda på platsen.

Fyren var öppen för besökare mellan klockan 10 och 23 varje dag och fyren var tänd fram till stängningsdags. Lotsstyrelsen bekostade två fyrvaktare som skötte fyrningen och svarade på besökarnas frågor. Man kan förmoda att den eviga strömmen av besökande utgjorde en skarp kontrast till deras ordinarie tjänstgöring på någon enslig fyrplats. En trappa upp i fyren fanns Östergarns f.d. fyrlins av tredje ordningen med klipp och längst upp fanns en linsapparat levererad av Aga 1923.

Från fyrtornet kunde man vid klart väder se Vinga fyr i väster. För säkerhets skull hade lotsverket avskärmat fyren mot kusten för att undvika förväxling med någon "riktig" fyr.

Efter utställningen revs fyren. Synd tycker kanske någon. Min egen uppfattning är dock att fyrar är som människor. Ryckta ur sitt sammanhang och berövade sin uppgift förlorar de sin själ. Fyren på Göteborgsutställningen hade nog av denna anledning ingen riktig själ. Därför var det säkert ett riktigt beslut att riva den när utställningen var slut.

Så låt oss se till att de kulturhistoriskt mest intressanta fyrarna som ännu lyser

får fortsätta med det och får behålla sin själ innan vi börjar bygga prydnadsfyror på land eller använder dem i kommersiella syften. Det är alltför lätt att valdföra sig på historien och låta fyror förfalla eller göras om till verksamheter som är främmande för deras tidigare historia. Att förena det vackra med det nyttiga är däremot ingen lätt uppgift! Det kräver respekt och kunskap, något som tyvärr inte alltid följer med makt och pengar.

Brämön

Tore Olsson

Brämön, som ligger i det yttersta kustbandet utanför njurundakusten, är ca 5 km lång och 3 km bred. Öns högsta punkt är Tomasberget, som ligger vid Brämösundet mitt emot Löran. Där stupar berget brant ned i havet. Åt öster och söder är landskapet mer låglänt. Stränderna består omväxlande av klapperstensfält och klipphöllar, som slipats släta av vågorna. Ön är beväxt med skog, företrädesvis gran och tall. Bland djurlivet återfinns älg, rådjur, räv och hare. Av skogsfågel är orre allmänt förekommande. Sjöfågel förekommer tidvis runt stränderna. Söder om Brämön ligger en liten ö som heter Brämö Kalv eller Kalven, som den populärt kallas och sundet däremellan heter följdriktigt Kalvsundet.

Bebyggelsen på Brämön finns koncentrerad till två platser. Dels i Sanna, som ligger vid den södra delen av Brämösundet och dels på öns nordöstra sida, där två gamla fiskelägen, Hamn och Viken ligger tätt intill varandra. Där finns också fyrplatsen med de gamla personalbostäderna. På Kalven finns ett fiskeläge i Kalvsundet.

Brämön har enligt sägen, fått sitt namn av Gubben Bremer. Han var ett sjötroll, som ibland visade sig, för att hjälpa fiskare och sjöfolk. Han kunde t. ex varna för dåligt väder och de fiskare, som inte tog honom på allvar fick se sina redskap gå förlorade. Han kunde också fråga segelfartygsskeppare om de ville ha hjälp med vinden. Svarade de då hänfullt, så blåste riggen av skutan eller så gick till och med fartyget förlorat. Det var troligtvis också Gubben Bremer, som hade de vackra trädgårdar, som finns omvitnade. Folk som berättade att de varit där och ätit av frukterna kunde dock aldrig återfinna dem. Gubben Bremer for ibland till Stockholm för att köpa brännvin och om en sådan resa handlar den kanske mest kända sägnen om honom, då han som tack för skjutsen slog in en spik i fören på skutan, som han åkt med. På spiken skulle skepparen slå, om han ville ha bättre vind men han skulle akta sig för att slå tre gånger. Den övermodige skepparen slog emellertid tre slag på spiken, varpå skutan förläste. Nu är det länge sedan någon sa sig ha träffat Gubben Bremer. Men vem vet, kanske var det han som var i farten, vid den senaste stora fartygskatastrofen då tankfartyget C T Gogstad gick på grund på Kalvrevet 1964.

När den första människan steg iland på Brämön vet man inte. Ön omtalas emellertid på 1300-talet. I en urkund från 1477 omtalas notdräkter vid Brämön och i ett brev av Johan III gavs gävlefiskarna rätten till fisket vid bl a Brämön. Dessa seglade upp på våren med sin familj, boskap och annat lösöre. Givetvis måste de ha bott någonstans, men någon bebyggelse från den tiden finns inte kvar om man undantar kapellet. Kapellet byggdes 1624 av gävlefiskarna för att tillse sina andliga behov, men också för att förvara fiskeredskapen i vintertid, då man återvänt till Gävle. Kapellet har renoverats många gånger. Bland annat försökte man vid renoveringen 1910, att förse kapellet med ett vapenhus, men det stoppades av riksantikvariern och vapenhuset degraderades till hemlighus. Kyrkogården anlades 1842 och där vilar den första fyrpersonalen.

1624 tillerkändes också Sundsvalls stad fiskerättigheten vid Brämön, men stadens borgare arrenderade ut den till gävlefiskarna, som blev kvar där till omkring 1700. Nu blev det sundsvallsfiskarna, som flyttade ut till Brämön på somrarna. De slog sig ner på norrsidan och av husen i Hamn och Viken lär de äldsta vara från början av 1700-talet.

Livet i fiskeläget reglerades strängt av hamnrätten. Söndagen var vilodag, då man inte fick föra oljud eller utföra arbete. Inte heller fick man bära ned fiskeredskapen till båtarna, förrän hamnfogden ringt i kyrkklockan kl 16. För att hålla reda på tiden fanns ett solur uppsatt vid kapellet. Tidvis hade också fiskarna en skärpräst ute på Brämön och för den första byggdes prästkammaren.

Brämö fyrplats med gamla fyren från 1859. Till höger syns lotsuppassningstugan som flyttades dit 1837. Till vänster syns mistmaskinhuset från 1904. Masten med kula angav om det fanns lotsar att tillgå. Den fyrkantiga signalställningen byggdes 1912 och på den hissades is- och fyrskeppssignaler.

Fartyg har sedan länge tagit lots vid Brämön. Från början var det någon fiskare, en s k känd man som lotsade fartygen in till Sundsvall. Senare då sjöfarten blev livligare, förlades sundsvallslotsar vid Sanna. Då tidens fartyg var ganska små och följde kusten, var det naturligt att de tog lots i Brämösundet. Allteftersom fartygen blev större, gick de också längre ut från kusten och 1837 flyttades en stuga från Kalven till Brämöns nordöstra sida, för att tjäna som lotsuppassningsstuga. Med tiden flyttade också lotsarna över till nordsidan och en vågbrytare byggdes i Hamn, som skydd för nordliga vindar. Fortfarande bodde lotsar och fiskare på Brämön endast under sommarhalvåret och så snart isen lade sig flyttade man in till Sundsvall.

1859 anlades fyrplatsen på den nordöstra udden alldeles intill den gamla lotsuppassningsstugan, som fanns sedan tidigare. Fyren konstruerades av Nils Gustaf von Heidenstam och i en förteckning å Fyrar – Båkar inom Sundsvalls fördelning av Norra Lotsdistriktet 1865 kan man läsa: "Brämö fyr står på nordöstra udden af Brämö. Då fyrlyset brinner 101 fot öfver vattnet bör det synas från ett vanligt skeppsdäck på 16 min distans. Fyren tändes första gången d. 15 oct 1859. Fyrtornet är rundt och uppmuradt af gul tegelstel till en höjd af 36 fot från grunden, hvarest en lanternin är placerad. Tornet hvilat på en grund af tuktad grästen; uti fogarna är det cement stucket och invändigt försedt med en spiraltrappa af jern som leder till vaktrummet och lanterninen, hvaruti är placerad en linsapparat af 2dra Ordningen. Fyren har ett fast sken med en mörk vinkel. Lanterninen som har zinktäckning är vitmålad, hvarför han synes godt om dagen. På södra sidan af fyren är en steg upprest emot altan för lotsarnas behof". Fyrapparaten, som var tillverkad i Paris bestod av 5 linsack med trumma, krans och krona om vardera 60° samt en sfärisk metallspegel. Ljuskällan var en moderatörlampa för rovolja med 3 veckor och ljusstyrkan var 3000 Hefnerljus. 1888 byttes rovoljelampor ut mot en lampa med pumpverk för fotogen och 4 veckor och då blev ljusstyrkan 5000 Hefnerljus. 1909 uppsattes i fyren en trelågig Luxlampa och ljusstyrkan ökades till 15000 Hefnerljus

Då den nuvarande fyren byggdes 1949 flyttades lanterninen och linser över från den gamla till den nya fyren. Nu drogs också elkabel från land.

1889 byggdes ett litet hus bredvid fyren, där man inrättade en handvevad mistigananläggning. 1905 ersattes den av en tyfon för komprimerad luft med 2 kg tryck. Signal gavs 3 ggr i minuten och anläggningen var placerad i ett nybyggt maskinhus norr om fyren.

1897 anlades en internationell signalstation på fyrplatsen och en ställning för is och fyrskeppssignaler sattes upp NO om fyren. 1937–38 företogs en omfattande ombyggnad. Ett nytt maskinrum med maskinhall, laddningsrum och radiopojlningsrum byggdes ihop med fyren. Fyren elektrifierades och strömmen kom från två st elverk drivna av råoljemotorer av Bolinders fabrikat. Fyrkaraktären blev intermitterant med färgade sektorer. Tyfonen ersattes av en nautofon, som placerades i ett fackverkstorn längst ut på den nordöstra udden. Samtidigt byggdes norr

om fyrplatsen en egen hamn i en vik som kallades Varpet. Från Varpet drogs en rörledning med pumpverk för fotogen och brännolja upp till fyren. Man byggde också en rälsbana för att transportera tyngre gods.

Bostäderna till fyrpersonalen byggdes 1859 efter 1830-talets fastställda bostadsmall, med ett rum åt vardera fyrvaktaren och fyrbiträdet med ett gemensamt kök. Fyrmästaren erhöll två rum och kök samt ett litet expeditjonsrum. Därtill kom uthus, vishusbodar, källare brunn m.m. 1902 byggdes var sitt kök åt fyrvaktaren och fyrbiträdet.

Fyrpersonalen var de första, som blev åretruntboende på Brämön och som sådana blev de också de sista då fyren avbemannades 1972. Efter att Sundsvall brunnit 1888, blev många lotsar hemlösa och blev därför kvar över vintern på Brämön. Tidvis var det ganska många familjer, som bodde därute året runt och vissa år hade man även skola därute.

1947 flyttade lotsarna igen. Den här gången till Sanna, främst för att lotsbåtarna hade blivit större och hamnarna på norrsidan hade grundat upp. Fyrpersonalen övertog nu lotsuppassningen och 1951 utrustades fyrplatsen, som den första i landet med en radar, som skänktes till Lotsverket av Rederi AB Helsingborg. 1965 var det dags för nästa flyttning, då lotsplatserna på Brämön och Åstholmen slogs ihop och förlades till Spikarna på Alnön. Därmed var fyrpersonalen åter ensamma på ön vintertid.

I början av seklet kunde man åka passagerarbåt till Brämön, då ett flertal passagerarbåtar lade till vid Sanna, men i första världskrigets slutskede upphörde den trafiken. Vill man idag fara ut till Brämön och inte har tillgång till egen båt får man försöka att leja någon fiskare i Löran, att skjutsa över sundet. Ön är nämligen ett populärt utflyktsmål. Botaniker kommer gärna ut till ön, för att studera de många växter, som normalt endast förekommer längre söderut. Dessutom finns 16 orkidéarter och bland dem återfinns den sällsynta nästroten. Den båtburna turisten söker sig också gärna ut till Brämön, för att i någon vik sola på de släta klipporna. Gästhamnsbrygga finns i Sanna, där den gamla lotskajen har reparerats. Slutligen kan nämnas, för att skydda såväl natur som kulturmiljö, får ej utan länsstyrelsens tillstånd, göras några större ingrepp i naturen eller på byggnader.

Holger Holmgren vid termometerskåpet, Brämö fyrplats 1960. Källa: Sundsvalls Museum, fotosamlingen.

Tankar utanför Hanös fyrvaktarehus

Ove Johnsson

Jag hade aldrig satt en fot där tidigare men nu tog jag mod till mig. Det var en vacker, något kylig dag i början av maj. Dock inte kyligare än att näktergalen sjöng i buskagen söderöver. Försiktigt öppnade jag grinden efter att först ha förvissat mig om att ingen fanns i huset och inte heller ute på den gigantiska tomten. Det skulle dock strax visa sig att jag hade fel. Jag hade inte väl kommit innanför de höga stengårdsmurarna förrän jag varseblev en dovhjort. Inte långt där efter upptäckte jag fler hjortar. Det förvånade mig lite att dessa hanötiska högdjur lyckats ta sig in på den tomt på vilken det gamla fyrvaktarhuset tronade. Förklaringen skulle strax komma. Vid östra sidan fanns en öppning i muren och sen var det givetvis klippt. Hjortarna tar sin givna chans. Vilken tur att de är relativt skygga. I annat fall hade jag väl varit billig. En hel del av hjortskaran utgjordes nämligen av bockar med kraftiga horn. Vid ett eventuellt anfall hade jag säkert varit billig.

Fyrvaktarehuset på Hanö alltså. Jag hade satt mig i sinnet att ströva en stund ute på tomten, ströva och låta tankarna ila. Det är inte alls gammalt. Bara 60 år ty det byggdes så sent som 1939. Dessförinnan fick fyrvaktarefamiljerna husera i en kammare i fyrmästarens hus. Där rädde säkert trångboddhet.

Det står tre almträd ute på tomten. Om det kraftiga trädet skrev jag en dikt en gång. Jag vandrade lite försiktigt i gräset och det fanns anledning. En av flydda tiders väderleksobservatörer påstod nämligen envist att det kunde ligga huggormar i gräset. Och vad än värre: en gång låg det två stora huggormshannar på trappan intill fyrvaktarehuset och solade sig.

Jag rekognoserade och jag drömde mig tillbaka. De massiva stenmurarna beundrade jag. Vilket jobb av handfasta män. På östra sidan av tomten varseblev jag en trappa som ledde ner till ett litet uthus. Tecken tydde på att det en gång antingen tjänat som utedass eller hönshus. Kanske i kombination ty på dörren fanns faktiskt ett hjärta. Preveten brukade ju oftast ha sådana bokmärken.

Jag tyckte faktiskt synd om ett gammalt fult almträd som kuvat av evig skugga och många stormar stod där nere på en klippavsats. Trädet kan tydligen konsten att hårda ut. Trots sitt hämmade liv här nere i skymundan slår det varje vår ut och såg jag rätt så tyckte jag bestämt att det satt en lövsångare och sjöng i dess förkrympta krona.

Huset då, det väl tilltagna fyrvaktarehuset – vad täljer det om där det tronar på Hanös absoluta topp. Ja, kunde dess väggar tala så skulle de berätta om många fyrvaktarefamiljer som framlevat sina dagar där. Vilken utsikt mot sydost och det väldiga havet de hade. Vilka härliga sommarmorgnar de måste ha upplevt. Solglitter på det oändliga havet och mäsars skrån på nötta klippor. Men de har

upplevt vintrar också. Tristhet, ödslighet och gråhet. För att nu inte nämna höststormarna från nordost, ost och sydost. Då har det varit bud efter väggarna.

Och där gick jag och drömde. När fyren automatiserades 1980 drog givetvis fyrpersonalen sina färde. Både de som bodde i fyrmästarehuset och fyrvaktarebostället. Men övergivet blev inte fyrvaktarehuset för den sakens skull. I dess ena halva drog väderleksobservatörerna in och i den andra halvan fick öns jakträttsinnehavare disponeringsrätt. Jakträttsinnehavaren finns ännu kvar men icke väderleksobservatörerna. Också den sysslan har tagits av daga av högtekniken. Som väderleksobservatör tjänstgjorde en gång Iris och Henry Nilsson, Inga-Lill och Stefan Thomasson samt René Detweiler med fru. Numera ryktas det om att den flygel dessa disponerade skall bli vandrarhem. En god idé tycker jag.

Jag stannar länge invid fyrvaktarehusets väggar och jag drömde. Tystnaden och stillheten var outgrundlig här uppe. En svag vind spelade harpa i det gamla almträdets risiga krona. Kanske såg näktergalen där nere i buskarna detta som ett ackompanjemang till hans paradisiska sång. I varje fall gjorde jag det.

Hanös fyrplats är en liten värld för sig. Avfolkad vad gäller fyrpersonal men inte avsmnad. Minnena svävar över åldriga träd. Ekot från gångna tider hörs ännu. Men besökaren måste vara lyhörd. Han måste öppna sitt sinne mot det förgångna, mot tider då galonerat fyrfolk stod ute på klipporna och spejade.

Jag vandrar ner mot civilisationen igen proppfull av inspiration. Redan ombord på färjan Hanösund sätter jag mig att skriva. Penna och anteckningsblock är tvenne härliga ting för en obotlig grafoman med en lika obotlig skrivklåda.

"Fyrön" Ile d'Ouessant

Annika Fransén

Mistlurens sövande konstanta tjut var det sista som hördes innan jag somnade i fiskebyn Le Conquet som låg helt insvept i dimma. Nästa morgon var dimman helt bortblåst, solen sken och havet var turkost och spegelblankt.

Att ta sig till Ile d'Ouessant från Le Conquet längst västerut i Bretagne innebar denna morgon att under några underbara timmar sitta på däck i solen omgiven av några tanter (samtliga med hatt och små hundar) samt en grupp livligt argumenterande fiskare.

Jag hade bokat ett rum i en liten by som hette Penn Arlan och när jag kom dit vid 12-tiden satt ägaren, Monsieur Peyrat, och åt frukost omgiven av två gulliga hundar. Han undrade vad som hade lockat mig ut till ön och när jag sa att jag ville se ljuset från alla fyrarna samt besöka fyrmuseet sa han: "Aha, då kommer du nog gilla ditt rum!". Från sängen kunde man ligga och se ut genom fönstret rakt på Phare de Kéréon. Han sa: "Du kommer nog att sova gott här om du inte drar för gardinerna!". Och det gjorde jag.

Phare de Créac'h. Foto: Annika Fransén

Ile d'Ouessant är 8 km lång och 4 km bred så man hinner se större delen av ön på en dag, det är en underbar ö att vandra på, väldigt få bilar (men massor av får!) och små vandringsstigar längst med hela kusten. Det är otroligt vackert, och självklart ännu mer så när solen skiner som den gjorde den här dagen. Och så alla fyrarna förstås. Den mest kände är kanske "Le Créac'h" som även inhyser fyrmuseet. På vägen dit ser man fyren "Le Nividic" en bit ut i havet. Monsieur Peyrat berättade att den här delen av ön var fantastisk sent på kvällen då hela havet skimrande från "Le Créac'h" sken, och att den var kanske ännu mer fantastisk en stormig januaridag när havet visar sina värsta krafter, när de höga vågorna dränker fyrarna och det är vitt skum överallt.

En helt fantastisk dag avslutades med en titt på "Le Stiff". Tyvärr var den, i likhet med många av de andra fyrarna jag försökte besöka i Bretagne, inte så tillgänglig. De flesta fyrarna är omgärdade av staket och ej öppna för allmänheten. Monsieur Peyrat känner en av sjömännen som skjutsar ut fyrvaktarna till Kéréon och sa att han kanske kunde ordna så att man fick följa med ut till fyren så för den som är intresserad kanske det är värt ett försök.

Jag har telefonnummer till öns färjebolag och till några hotell/rum på ön, jag har även en liten bok om fyrar och fyrvandringar i västra Bretagne ("Brittany, North Finistere: The path of lighthouses") så om någon är intresserad är det bara att höra av sig till mig.

Mail: annika.fransen@raa.se

Telefon: 08-5191 8229, 08-694 9311

Fyrplatsen Fjuk i Vättern

Göran Sundström

Semesterfirare, som i tusental passerar ögruppen Fjuk mitt emellan Motala och Karlsborg under sin resa på Göta Kanal, tänker säkert inte på, att där mitt i Vättern levde och verkade människor under ett sekel. Ögruppen består av tre öar i rad, Skallen, Mellön, Jellen och ligger i c:a nord – sydlig riktning. Totalt är ögruppen 700 m lång och 150 m bred.

Göta Kanal hade invigts 1832, och därmed hade sjöfarten ökat markant på Vänern och Vättern. Med anledning härav utgick 1849 från Kungl. Maj:t direktiv, att säkerheten skulle ses över på dessa insjöar. Förvaltningen av sjöärendena föreslog därför, att fyrar skulle anordnas vid Hjortens udde i Vänern och på Fjuk i Vättern. Dessa fyrar byggdes 1852. Konstruktionen blev sexsidiga avsmalnande trätorn med siderallampa för rovolja. På Fjuk anordnades fyrplatsen på den nordliga ön Skallen. För fyrpersonalen byggdes ett boningshus, uthus, källare, och latrin. Samtliga byggnader finns utförligt beskrivna av fyrmästaren Nils Kjellgren, som detta år med hustru och två barn tar fyrplatsen i besittning. Samma år flyttade även Jonas Schelin med hustru till Fjuk. 1864 utökades personalen med fyrvaktaren August Wilhelm Nilsson från Motala, och nu uppgår befolkningen på Fjuk till 11 personer. År 1869 har familjerna Kjellgren och Schelin flyttat från Fjuk, och som efterträdare kommer Anton Gustav Ernst Phil från Gryt. Familjen Phil medför pigan Augusta W. Sjögren också hon från Gryt. Under familjerna Nilssons och Pihls vistelse på ön ökar befolkningen avsevärt och uppgår 1887 till 17 personer.

År 1886 kommer fyrvaktaren Anders Fredrik Skärlund med familj till Fjuk. Under sin 23-åriga vistelse på ön, får familjen bevittna stora förändringar på fyr-

platsen. 1889 byggs en lanternin på taket till bostadshuset och en ny kraftigare lampa för fotogen med linsapparat av 5:te ordningen installeras. Fyrornet är nu släckt och rivs 1891. År 1903 får fyren för första gången en klippapparat. Denna är en persiennapparat driven av ett lod, och fyren visar nu både fast, enklipp och tvåklipp i olika vinklar. Lodet måste dragas upp var fjärde timma.

1909 sätter Gustaf Dalén sitt namn på Fjuk, då en ny fyr med Aga-automatik byggs. A. F. Skärlund blir därmed den siste fyrmästaren på Fjuk, och en del episoder ur hans liv och leverna finns nedtecknade i "Svensk Lots- och Fyrtidning" feb. 1928. Ett par handskrivna brev från honom till sin bror på Aspöja finns också bevarade.

Lotsverket bedrev egen skolverksamhet, och egna lärarinnor alternerade mellan de olika fyr- och lotsplatserna och tjänstgjorde ett par månader på varje ställe. Den sista lärarinnan, som tjänstgjorde på Fjuk, var Augusta Annalisa Lindgren från Gryt.

Då den nya AGA-fyren tagits i drift, monterades husen ned, och bostadshuset flyttades till Vadstena och kan fortfarande beskådas om än ombyggt och påbyggt på Sjögatan 25.

Fjuk har varit obebott i fyra år, då Erik Zetterblad 1914 flyttar ut till ön. Han bosätter sig i en f.d. kiosk, som han flyttat från Varamobaden i Motala. Den inreder han med ett rum och kök. Han bygger också ett antal originella bodar genom att säga av gamla snipor och resa upp stävarna mot varandra. Erik Z. mer känd som "enslingen på Fjuk", blev den, som bott längst på ön, då han i en ålder av 82 år avled i sin stuga 1966. Han hade bl.a. fått bevittna hur ångaren Byälven grundstötte och förläste utanför sin bostad 1937.

AGA-klippen byttes ut 1977 och nu drivs fyren liksom de flesta andra av solpaneler.

Fjuks fyrplats före rivningen av tornet 1891.

Rapport från den pågående fyrinventering

Dan Thunman

Fyrarna är sedan länge automatiserade och fyrpersonalen har lämnat fyrplatserna. Nästa hot mot fyrväsendet består i den alltmer avancerad navigationstekniken som redan resulterat i att fyrar blivit överflödiga med rivningshot som följd. För att hantera denna situation har Riksantikvarieämbetet och Sjöfartsverket gått samman i ett projekt benämnt Det svenska fyrväsendet. Syftet med projektet är att genomföra en bebyggelsehistorisk dokumentation av landets fyrplatser, med tyngdpunkt på de f. d. bemannade fyrplatserna, och på så vis öka kunskaperna om detta kulturarv. Projektledare och utförare är undertecknad och på Sjöfartsverket fungerar Christian Lagerwall som kontaktperson. Dessutom finns en styrgrupp knuten till projektet. Projektet pågår under 1999 och under våren 2000 ska en rapport tryckas.

Arbetet inleddes med arkivarbete under mars och april. I första hand besöktes Riksarkivet och Krigsarkivet. Men även arkiven på Sjöfartsverket och AGA nyttjades. Därefter inleddes fältarbetet som i skrivande stund är i sin slutfas. Cirka 150 fyrplatser har besökts. Vid besöken har fyrplatsens byggnader fotograferats och beskrivits. Fyrbesöken har kunnat genomföras med hjälp av lotsbåtar, taxibåtar, fiskare och andra skärgårdsbor. Av stor betydelse har även det fantastiska vädret

Gåsören utanför Skellefteå inventerades i augusti. Det välbevarade fyr- och bostads-
huset från 1881 samt den senare fyren av betong från 1921. Foto: Dan Thunman

varit. Endast ett fåtal båtresor har tillsvidare fått ställas in. Fältarbetet har även kompletterats med ytterligare arkivbesök på bl. a. museer och landsarkiv. Undertecknad vill här passa på att tacka alla som på olika sätt hjälp till med dessa resor och låst upp fyrar, bostadshus och andra byggnader.

I oktober planerar Riksantikvarieämbetet och Sjöfartsverket ett seminarium på detta tema. Där ska projektet närmare presenteras och diskuteras. Dessutom kommer Erik Holmström och berättar om inventeringen av Vänerns fyrar som var klar 1998. Förhoppningsvis kommer även Danckert Monrad-Krohn från Norge för att berätta om deras erfarenheter av dokumentation, vård och brukande av fyrplatser. I nästa nummer av Blänket följer en sammanfattning av hela projektet.

Föreningsmöten, utflykter och kommande träffar

Esbjörn Hillberg

När du läser detta har redan några av höstens föreningsmöten gått av stapeln och vi har inte heller rapporterat från årets två sista möten.

Stockholm 99.05.11 då Håkan Slotte ordnade ett besök på Riksarkivet. Ett 25-tal deltagare fick lära sig hur man letade efter fyrinformation och gamla ritningar i Riksarkivets alla gömmor under Håkans ledning. Intresset var mycket stort, fynden fantastiska och Riksarkivet kommer att träffa många av deltagarna fler gånger när de nu har fått smaka på vad man kan finna i arkivet.

Djursten och Örskär 99.05.30 då ett 20-tal medlemmarna fick njuta av två fyrplatser. Vid Djursten på Gräsö visades fyren och personalbostäderna av Dan Thunman samt Eva och Gunnar Welin. (Eva och Gunnar äger personalbostäderna och har här ett sommarcafé) Efter visningen serverades soppa och dryck i nya fyrmästarbostaden från 1950-talet. Därefter åkte alla med bil norrut till Örskärsund där vår medlem, Tillsynsman Per Mattsson från Örskär hämtade med båt. Resten av denna underbara dag tillbringades på Örskär där Per och Dan förevisade och berättade om fyrplatsens historia. Dessutom läste Barbro Nordstedt högt ur uppsatsen "Barkskeppet Ingeborgs sista resa" av Joel Nordstedt, en resa som slutade på Örskärs klippor. Dagen avslutades med korvgrillning på stranden.

Kullen och Morups Tånge 99.06.05 då ett 25 tal personer kom i fyra bilar från Göteborg och två från Skåne och möttes vid Kullens fyr. Harry och Esbjörn visa-

de fyren med hjälp av våra medlemmar Lennart Bastérus som för närvarande har sin arbetsplats i fyren och Anders Widén som under många år var fyrvaktare på Kullen. Vi förevisade även Fyrsällskapetets nya tröjor och märke som hade en strykande åtgång. Efter att ha intaget medförd lunch i fyrens maskinrum körde vi norrut till Morups Tänge. Harry hade lånat nyckeln till fyren och berättade om fyrens historia.

Göteborg 99.09.16 då 43 medlemmar besökte fyrskeppet Fladen. Vi fick uppleva en mycket intressant och trevlig kväll under Harry Sellmanns och Lars Zimmermans kunniga ledning. Gemensamt har dessa två mycket stora kunskaper om fyrskepp och människorna på skeppen. Lars har bland annat själv arbetat på Fladen samt på många fyrplatser och Harrys kunskaper och erfarenhet inom ämnet är, som alla vet, helt enorma.

Stockholm 99.09.28 då 33 medlemmar lyssnade på Christian Lagerwall som under 1,5 timme vidgade våra vyer och föreläste om modern fyrteknik som de flesta av oss helt saknar kunskap om. Tyvärr tar väl tekniken över mer och mer och ersätter många av våra gamla vackra fyrlinser som faktiskt är tillverkade av kristallglas. Ämnet ledde till intressanta diskussioner.

Åmål 99.10.12 då c:a 15 personer lyssnade till Erik Holmström som berättade om Vänerens fyror och den inventering som gjorts. Ingvar Dyberg berättade om Vänerens Seglationsstyrelse och Esbjörn Hillberg och Harry Sellmann informerade om Svenska Fyrsällskapet. Vänerens Seglationsstyrelse upplät lokal och ordnade med förtäring.

En påminnelse, glöm inte höstens sista föreningsträffar:

24 november i Göteborg, Kommunikation fyr/fastland. Anmälan senast 991121
30 november i Stockholm, Från vårdkase till mobiltelefon. Anmälan senast 991126

Vi har nu bestämt datum och plats för vårt nästa årsmöte. Boka redan nu in lördagen 11 mars år 2000 då vi kommer att ha vårt möte någonstans i Göteborgsområdet. Vi återkommer med mer detaljer.

Fyrseminarium i Norge

Dan Thunman

Under rubriken "Samhandling langs kysten" arrangerade Norsk Fyrhistorisk Förening ett landsmöte och seminarier den 3 –5 september. Platsen var väl vald, Alnes fyr på Godö i Giske kommun. (Nära Ålesund)

Huvudtemat för seminariet var den nyligen framtagna bevarandeplanen för 84 av landets fyrplatser. (Refererad i förra numret av Blänket) Ett annat tema var planerna på ett norskt fyrmuseum. Inblickar gavs även i IALA:s verksamhet och fyrlivet vid norska fyrplatser. Dessutom var Svenska Fyrsällskapet, representerat av ordförande Esbjörn Hillberg samt Sjöfartsverket, representerat av Christian Lagerwall inbjudna att berätta om respektive verksamhet.

Den som önskar mer information från seminariet kan kontakta Dan Thunman, tel: 018 – 30 39 32.

Ny fyrlitteratur

Esbjörn Hillberg

– Den 8 april berättade Kristian Petri om sin nya bok "Fyren" på Rönnells antikvariat i Stockholm. Samtidigt visades litteratur om fyrar och fyrplatser utvalda från Esbjörn Hillbergs fyrbibliotek på Donsö. Cirka 50 personer kom för att lyssna till Kristian som höll ett intressant anförande med bl. a. högläsning ur valda delar av boken. Efter föredraget gavs möjligheter att köpa boken och även få den signerad av författaren själv.

– I senaste numret av Rospiggen (1999), som ges ut av Roslagens sjöfartminnesförening, finns en intressant uppsats om fyrplatsen Märket på gränsen mellan Sverige och Finland. Författare är Lars Nylén, ordförande i Sjöfartsmminnesföreningen och medlem i Svenska Fyrsällskapet.

Även hösten ser ut att gå i fyrens tecken. Vi har synnerligen aktiva medlemmar som skriver fyrböcker såsom:

– Vår tidigare styrelseledamot, fotografen Magnus Rietz arbetar med sin drömbok om svenska fyrar som beräknas komma ut innan jul. Harry Sellmann skriver texten. Känner jag Magnus och Harry rätt kan vi förvänta oss en helt fantastisk bok baserad på mängder av nya, underbara fyrbilder tagna av Magnus.

- Våra medlemmar Gert Malmberg och Ulf Sveningsson publicerar under hösten boken "Fyrar" på Warne Förlag. Boken kommer att innehålla akvareller och teckningar gjorda av Ulf och text av Gert. De har sammanställt delar av vad de tidigare har publicerat i Göteborgs Posten men även nyproducerat visst material.
- Efter mycket forskning om Sveriges Fyrskäpp genom tiderna av vår medlem Björn Werners publiceras äntligen hans bok, den första någonsin om svenska fyrskäpp, av Föreningen för Marin dokumentation.
- Bokförlaget Nordbok ger ut en ny fyrbok Lighthouses around the World i oktober. Större delen av boken är skriven av tre medlemmar i Fyrskäppet nämligen Ebbe Almquist, Dan Thunman och undertecknad. Boken kommer även att ges ut på svenska i januari 2000, troligtvis med titeln "Boken om fyrar". Förlaget planerar även att översätta den till spanska.
- Victoria Ask och Maria Sidén, även de medlemmar, arbetar med en bok som kommer att innehålla samtliga fyrar på västkusten från den minsta till den största. Boken beräknas komma ut under våren 2000.
- Jag har även hört från Gotland att en man som heter Håkan Hollström, som ej är medlem, håller på att skriva en bok om Gotlands fyrar. Boken skulle snart vara klar.
- Danne Thunman skall vid årsskiftet vara klar med sin fyrinventering gjord på uppdrag av Riksantikvarieämbetet och Sjöfartsverket. Tryckningen beräknas till våren 2000. Jag hoppas att rapporten kommer att vara till salu och att den trycks i tillräckligt många exemplar.
- Slutligen arbetar Harry Sellmann och undertecknad med att nästan totalt revidera vår Fyrbesökshandbok. Den nya boken kommer att omfatta ca 120 sidor och innehålla ca 85 fyrar, bilder, fyrhistoria, fyrteknik, optik, m.m. Om vi har råd skall den innehålla färgbilder och ha hårt omslag. Fyrskäppet kommer att sälja boken men vi behöver sponsorer för att ha råd att trycka den. Vi beräknar att boken skall vara färdig innan sommaren.
- När du läser detta har troligen en 90 minuters långfilm om världens fyrar gjord av Magnus Röed, Kristian Petri och Magnus Enquist haft premiär. Filmen skall också komma ut på video. Vi vet för närvarande inga fler detaljer men kommer att bevaka vad som händer och försöka informera dig.

Klubbtröjor, m. m.

Esbjörn Hillberg

Vi har nu både vita t-shirts med vårt klubbmärke och en klubbnål för rockslaget att sälja till intresserade. Våra T-shirts är av god kvalitet och finns normalt i storlek: S, M, L, XL och XXL. Köp dock alltid en storlek större än vad du behöver. Du kan köpa dessa saker på våra möten till en kostnad av 100:- för en t-shirt och 30.- för klubbnålen. Man kan även få dem via posten men de kostar då 130:- resp. 40:- inkl. porto och förpackning. Du som beställer en t-shirt via post ring först Ulla Hillberg 031-972148 för att höra om vi har rätt storlek och i så fall reservera en. Du måste därefter sätta in pengarna på vårt P-giro 1968420-8. Uppge ditt namn och adress och vad du önskar köpa på talongen. Vi sänder dig vad du beställt när vi har fått betalningen.

Upprop – Rädda våra minnen från de bemannade fyrplatsernas och fyrskeppens tid!!!

Dan Thunman

Sveriges fyrar automatiserades under mitten av 1900-talet. Fyrpersonalen blev överfödig och lämnade fyrplatserna. Därmed upphörde en lång och intressant epok i vår historia, de bemannade fyrplatsernas tid. Det finns enstaka böcker som behandlar detta men det finns ändå anledning att i denna sena timme försöka rädda de sista minnena. Styrelsen i fyrsällskapet har därför beslutat att göra detta upprop till våra medlemmar och hoppas på svar och reaktioner.

Vi önskar nedskrivna uppgifter eller redogörelser från er som bott på en fyrplats före automatiseringen. Det gäller såväl män som kvinnor och barn. Av stort intresse är även livet på fyrfartygen. Skriv och berätta om detta. Det kan gälla det dagliga livet eller speciella händelser ni minns. Att göra intervjuer som spelas in på band är en annan bra metod. Väljer man att göra en bandinspelning finns det några saker man först måste tänka på. Undertecknad står gärna till tjänst med mer information.

Det skulle även vara av stort intresse för framtiden att samla in berättelser och redogörelser från er som i olika tjänsteutövningar kommit i kontakt med de bemannade fyrplatserna eller fyrfartygen. Det kan gälla fyrbyggare, inspekterande chefstjänstemän på Sjöfartsverket, lärarinnor, reparatörer/hantverkare, präster m. fl.

Inkommande material ska arkiveras för framtiden. Kontakter kommer att tas med berörda arkiv. Det är styrelsens förhoppning att Fyrsällskapet också får möjlighet att sammanställa materialet och så småningom ge ut en bok i ämnet.

För mer information kontakta Dan Thunman, tel 018- 30 39 32.

Skolbarnen vid Högbondens fyrplats 1914. Foto ur dåvarande lärarinnan Linnea Abrahamssons (gift Hægroth) fotoalbum.

Tävling i "fyrbak"

Lena Samuelsson

Blänket utmanar sina läsare och andra intressenter att delta i en kreativ lek och tävling inför julen...BAKA DIN FAVORITFYR som julens pepparkakshus. Initiativtagare är Lena Samuelsson, med fritidsadress Sallebacka; 10 distansminuter från Nidingens fyrplats. Inför julen 1998 tillverkade familjen Samuelsson ett pepparkakshus där motivet var självklart. Resultatet födde idén om en tävling i Blänket.

Nidingens dubbelfyrar. Skala fritt efter minnet.

Att tillverka ett pepparkakshus kräver olika kunskaper och kompetenser. En bra modell som är "bakbar". Ritning som är hopsättbar. Hjälpmedel som formar degen på rätt sätt. Deg som håller måttet även i ugnen och mycket mer. Engagera hela familjen, släkten eller vännerna till en trevlig samvaro och deltag i Blänkets fyrbakstävling 1999.

Så här går det till:

Förfärdiga er pepparkaksfyr, ta ett färgkort 15x10 cm och skicka in det tillsammans med några ord om varför ni valde just den fyren till Lena Samuelsson Svengärdegatan 64, 507 30 Brämhult ej senare än 24 januari 2000. Glöm inte namn, adress och telefonnummer. Har du frågor får du gärna ringa 033-24 80 77. Vinnarna kommer att presenteras i Blänkets första nummer år 2000. 1:a pris är förutom äran Svenska fyrföreningens T-skirt och emblemnal. 2:a pris en T-skirt och 3:e pris en emblemnal. Tävlingsjuryn består av Svenska fyrföreningens styrelse. Juryn kommer att presenteras fotografier utan namn och har att fördela respektive 6 poäng, 3 poäng och 1 poäng. Det fyrbak som sammanlagt får flest poäng vinner.

LYCKA TILL OCH MYCKET NÖJE!

Smått och gott / Kontakter sökes

Esbjörn Hillberg

Visste du att:

- Den 129 år gamla amerikanska fyren Cape Hatteras som väger 4800 ton har flyttats 2900 fot i ett stycke till en kostnad av US\$ 12 miljoner. Tornet, som flyttades på räls, började röra sig 17 juni och var framme vid sin slutdestination 9 juli. Den längsta dagsetappen var 355 fot och den kortaste 10 fot. Fyren är nu tänd igen och står säkert placerad långt från vågornas stranderosion.
- Göran Lyth och några fler boende på Nordkoster håller på att rekonstruera en av öns gamla fyrar. De bygger bland annat en helt autentisk lanternin på fyren. Vi önskar verkligen att de lyckas.
- Vår hemsida (www.fyr.org), som Bertil Östling ansvarar för, utsågs av magasin PC (nr. 4 april 1999) till en av månadens 24 roligaste hemsidor "Ett ljus i mörkret" och erhöll 8 poäng av 10 möjliga. Helt suveränt Bertil!

Kontakter sökes:

- Jürgen Tronicke, Kannenbäckerstrasse 23, D-53359 Rheinbach, Tyskland, e-mail:trollo@t-online.de, tel ++492225-946625 och fax ++492225-946626 samlar på allt som gäller fyrar och har runt 20.000 olika fyrgrejour inklusive böcker, fotografier, frimärken, etc. Han saknar dock fotografier och vykort från de skandinaviska länderna och hoppas att någon av våra medlemmar vill kontakta honom.

Vår nya kassör Joakim Agby

Blänket låter här vår nya kassör själv ge en kort presentation av sig själv.

Jag är 39 år, bor i Göteborg och arbetar på SE-banken. Kan även nämna att jag är kapten i flygvapnet, reserv vid F 21 i Luleå. Är intresserad av allt som har med mat och vin att göra, fåglar och havet.

Joakim Agby

Rättelse

Förra numret av Blänket (1999:1) innehöll en artikel om Heidenstamsfyror. Författaren av artikeln, Harry Sellmann, vill här meddela två rättelser.

1. Syskonfyror, fast något mindre, till Malören är Hjortens Udde i Vänerne och Fjuk i Vättern. Fjuku fyru revs 1891 och ersattes av en annan.
2. I förteckningen över Heidenstamsfyror av fackverkskonstruktion skall Valsörarna utgå. Denna fyru var även en fackverksfyru men av s.k. korsbands konstruktion och tillverkad i Finland.

I december 1999 utkommer årtusendets sista fyrbok –

Svenska Fyror av Fotograf Magnus Rietz

Under femton år ägnade Rietz mycken möda, tid och tanke åt att skildra fyror och fyruplatser i bild. Så det sextonde, 1999, bestämde han sig - nu ska århundrades fyrbok ut!

Vips bar det sig heller inte sämre än att det samtidigt damp ner ett brev hos honom. Från det stora bokförlaget. - Hej, vi har förstätt att du vill göra böcker med dina bilder.

Skulle inte vi få...

Så fick det bli och nu ger sig alltså det första tecknet på det till känna i bildboken Svenska Fyror. Detta är ett s. k. praktverk på 250 sidor om 65 fyror längs hela vår kust. Det allra mesta materialet i helt nytagna opublicerade bilder på ett sätt som fyror aldrig har skildrats förr.

Rietz har haft stor hjälp av förra lotsdirektören Harry Sellmann som faktaskribent och sakkunnigt bollplank. Texterna är överlag lättsamt skrivna med tyngdpunkten på samtida observationer och upplevelser men självklart med en smula fyrteknik insprängd i lagom portioner.

Bokens format 320x260 mm.

Samtidigt med boken ges också en mycket vacker och påkostad kalender ut med tolv månadsblad.

Slutligen trycks en affischserie om tre olika affischer med alla 65 fyror på.

Specialpris för Fyrsällskapets medlemmar:

Boken Svenska Fyror, 250 sidor 295:- Normalpris 447:-

Kalender 600x450 mm, ringbunden 160:- 255:-

Affischserie 3 st 160:- 255:-

Porto tillkommer.

Alternativt kan trycksakerna avhämtas mot kontantbetalning hos

Bokförlaget T. Fischer & Co AB,

Norrlandsgatan 15, 111 43 STOCKHOLM

Tel: 08 24 21 60 Fax: 08 24 78 25

E mail: bokforlaget@fischer-co.se

SURFA PÅ NYA VÅGOR

www.sjöfartsverket.se

SJÖFARTSVERKET

